

arnai «tarlat» eren germans i no fills del català. En sard hi ha *Caller* i «campid. merid. *arna* “tignola”, *Milis àrnia*, verso Nord *àrrana*, Sarrabus *àrra^a*, Perdas de Fogu *àrrala*; l'epentesi di *a* si produce per evitare il gruppo *rn*, che è inconsueto al sardo e dà nelle parole indigene *rr*; nei dialetti centrali e logudoresi, altri tipi, di cui el più diffuso è *teka*», diu MLWagner, *Diz. Etim. Sdo.*, acceptant que és un catalanisme: atinguem-nos a la seva autoritat i als seus arguments fonètics i geogràfics, si bé reconeixent que la forma *àrnia*, i la notable coincidència d'*àrrala* amb el gascó *arla* (més que més arribant el mot fins al Sàrrabus) ens fan dubtar bastant: ¿no hi hauria superposició d'un catalanisme amb un vell terme hereditari, tractant-se del nom d'un insecte tan poc subjecte generalment a influències literàries? — 13 Cf. el mall. *arna* 'caspa' (*AlcM*, § 3) i el possible contacte amb *SARNA*. — 14 Per completar la llista dels insectes amb punts de contacte possibles (i fins probables, si és amb abast limitat a part del cos del mot): lab. *zeden* 'arna, cuc' («motte, wurm»), bc.-fr. antic *zerren*, que ja figura en Leizarraga (1555), Uhlenbeck, *Vgl. Lautl. d. bk. Dial.*, p. 60. I el nom ibèric de l'àcar de la *sarna* (cf. l'alternança bc. *apo* = cast. *sapo*). — 15 En un passatge de la part antiga de la 1.^a Crón. *Gral.* d'Alfons X (193b53) *tiñuela* sembla tenir el sentit d'«arna», d'acord amb l'etimón *TINEOLA*: Constantí tenia el costum d'anomenar *tiñuela e mures de la corte* els seus eunucs, privats i oficials palatins. Altres dos mss. porten en lloc d'això *annuela* i *ternuela*. On potser hi ha el resultat d'encreuaments de *tiñuela* amb el nostre tipus catalano-basc. Fóra més convincent si es pogués llegir *arnuela* i no *annuela*, i potser és així. Però també es pot suggerir que aquest *ternuela* sigui mal llegit per *teruvela*, forma gallega ben coneguda. Tot plegat, doncs, és possible que ací no hi hagi cap dada ni indici de valor. — 16 O millor dit Almela i Vives («Jornada», Val., 18-xii-62) l'atribueix a Julià Ríbera, que ho descriuria com a «cazuelas de masa rojiza (hecha de pulpa de calabaza y moniato, aderezada con azúcar, canela, etc.), la cual sobresale --- con dibujos formados por blancos piñones, almendras, avellanas y nueces ---».

Arnadí, V. *arna* II *Arnadis*, -adissa, *arnador*, *arnadura*, V. *arna* II *Arnaire*, V. *arna* I *Arnall*, *arnalleta*, V. *arn* *Arnement*, *arnar*, *arnat*, V. *arna* I *Arnella*, *arnellada*, V. *arnella* *Arner* (ocell), V. *arna* II *Arner* (apicultor), *arnera*, *arnerar*, *arnerada*, V. *arna* I

ARNÈS, 'les armes que es porten a sobre, especialment el conjunt d'armes defensives que es posava el cavaller', 'guarniments del cavall o altra bèstia de sella', 'estri de menes diverses', del fr. ant. *barneis* (avui *barnais*) 'arnès (1.^a acc.)', mot d'origen germànic, probablement de l'esc. ant. **herrnest* 'provisions d'exèrcit', compost de *herr* 'exèrcit' i *nest* 'provisions de viatge'. □ 1.^a doc.: fi S. XIII.

Ja sovint en Ramon Llull, repetidament en *Blan-*

querna, no solament en l'acc. més corrent a l'Edat Mitjana, la cavalleresca — p. ex. *Blanq.*, *NCL* II, 141.9 — sinó també en la més generalitzada: «Lo canonge donà sos rics vestiments per amor de Déu, e totes les bèsties que havia, e tot l'arnès de son ostal» (II, 78.27). Sobretot en la primera i etimològica apareix a l'Edat Mitjana amb gran freqüència, i els *DAG.* i *DBal.* n'apleguen cites en gran nombre i de gran varietat; *L'Arnès del Cavaller* és el títol d'un conegut poema simbòlic i comparatiu de Marc. La doc. que es podria treure de *Tirant lo Blanc* ens permetria d'omplir pàgines, vegeu-ne molts exs. aplegats en el *DBal.*

En francès i occità antics, al costat del substantiu fr. *barneis*, oc. *arnès*, el verb presentava una forma amb consonantisme final més ple, fr. *barneschier*, oc. *arnescar*, avui fr. *barnacher*, oc. mod. *arnescà*, en aquest generalitzant el sentit fins a 'equipar, proveir' («se vòs reconquistà l'empèri de ta lengo / per t'arnescà de nou, pesco en aqueu tresor», Mistral). Aquest verb ha restat patrimoni exclusiu de les dues llengües franceses, mentre que el substantiu *barneis* va ser aviat manllevat per totes les romàniques, així com per l'al. *barnisch* i l'angl. *harness*, però ja aquest fet ensenya que en totes elles és un terme cavalleresc manllevat de França, i la *b* aspirada francesa confirma la procedència germànica. Per a l'origen, Baist, *ZRPb.* xxxii, 38-39, raonant l'etimologia que he resumit, i que suposa la intrusió del sufix *-eis* provinent del germ. *-isk*; segons això *barneschier*, *arnescar*, serien creacions analògiques de la flexió de *freis fresche*, *franceis francesche*, *angleis anglesche*, *mareis mareschie* i anàlegs, i tal com en part d'aquests *francesche* fou després reemplaçat per *franceise* (*françoise*, *-gaise*) les altres llengües romàniques haurien tractat el mot adaptant-lo al sufix *-ENSIS*; s'ha acceptat generalment la tesi de Baist, només Brøndal sé que es vagi oposar a la procedència escandinava (en un article, *Bull. de la Soc. d'Ét. Germ.*, 1930, que no ha estat al meu abast).

40 DERIV.: *Arnesat* [1461]. *Tot l'arniment* --- en un inventari de mj. S. xv que cita *AlcM*, si no és mala lectura per *tot garniment* ---, fóra fruit d'un encreuament de *guarniment* amb *arnès*.

45 *Arneta*, V. *arna* II

ARNICA, del ll. mod. botànic *arnica*, que sembla ser una deformació del gr. *παρμηκή*, nom d'una planta que fa esternudar, com l'arnica, de l'adjectiu *παρμηκός* 'esternutatori', derivat de *πατρω* 'esternudo'. □ 1.^a doc.: Lab. (1839).

El mot fou ja adoptat per Linneu, mj. S. XVIII, com a nom llatí de l'*Arnica montana*, i en forma purament llatina (*arnica*) es documenta des del S. XVIII en anglès, francès, castellà, etc. Comp. els noms populars de l'arnica: cat. *tabac de muntanya*, *talpica* (aquest també en Lab., s. v. *arnica*), cast. *estornudadera* i d'altres (Colmeiro, *En.* III, 247), it. *starnutella* usual a Lombardia, Piemont, Vènet i Càrnia (Penzig). L'arnica és ben coneguda dels nostres munta-